

DA

DA

DA

EUROPA-KOMMISSIONEN

Bruxelles, den 9.6.2010
KOM(2010) 296 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET,
DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

**Et nyt afsæt for europæisk samarbejde om erhvervsuddannelse
til støtte for Europa 2020-strategien**

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET,
DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

**Et nyt afsæt for europæisk samarbejde om erhvervsuddannelse
til støtte for Europa 2020-strategien**

1. INDLEDNING

Kvaliteten af den menneskelige kapital er afgørende for Europas succes. Europa 2020-strategien¹ lægger stor vægt på uddannelsesområdet for at fremme "intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst". Denne meddelelse er et svar på opfordringen i Europa 2020-strategien om at styrke interessen for erhvervsuddannelse og kortlægger dens potentiale med hensyn til flagskibsinitiativerne "En dagsorden for nye kvalifikationer og nye job" og "Unge på vej", herunder rammerne for unges beskæftigelse.

Erhvervsuddannelsessystemet spiller en dobbelt rolle: dels som et værktøj, der skal medvirke til at opfylde Europas umiddelbare og fremtidige kvalifikationsbehov, dels som et middel til at overvinde krisen og begrænse de sociale konsekvenser heraf. Denne dobbelte udfordring kræver hurtige reformer. Udviklingen af bedre kvalifikationer² i Europa er endnu mere presserende på baggrund af det globale talentkapløb og den hurtige udvikling af uddannelsessystemer i de nye økonomier som f.eks. Kina, Brasilien eller Indien.

Prognoserne for fremtidige kvalifikationsbehov viser en større efterspørgsel efter kvalifikationer på mellemniveau og højt niveau frem til 2020³. Den fortsatte ikt-drevne udvikling i produkter og processer kombineret med behovet for en kulstoffattig økonomi samt en aldrende befolkning vil betyde en ændring i job og sociale strukturer. Uddannelsesområdet, herunder erhvervsuddannelse, skal tilpasses i overensstemmelse hermed. **Den erhvervsrettede grunduddannelse (IVET)** skal give unge studerende færdigheder, som har direkte relevans for et arbejdsmarked i forandring, såsom e-færdigheder⁴, og højt udviklede nøglekompetencer⁵ såsom it- og mediekundskaber for at opnå it-kompetence⁶. Den spiller en særlig rolle, når det gælder om at takle Europas høje ungdomsarbejdsløshed. Eftersom det traditionelle livsforløb "uddannelse-beskæftigelse-pension" vil blive ændret af karriere- og jobskift midt i livet, skal de voksne desuden være i stand til at opdatere deres kvalifikationer og kompetencer gennem **erhvervsrettet efteruddannelse (CVET)**. Den nylige rapport fra

¹ KOM(2010) 2020.

² Begrebet "kvalifikation" sammenfatter viden, færdigheder og kompetencer som fastsat i den europæiske referenceramme for kvalifikationer.

³ I henhold til prognosen over fremtidige kvalifikationsbehov frem til 2020, udført af Cedefop i februar 2010, vil der være 15,6 millioner nye job i EU til personer med videregående uddannelse og 3,7 millioner nye job til uddannede på sekundært niveau. Derimod falder antallet af job med 12 millioner for personer uden eller med få kvalifikationer.

⁴ KOM(2007) 496 "E-færdigheder i det 21. århundrede". Det forventes, at 90 % af alle job inden for en femårig periode vil kræve it-færdigheder (IDC, 2009)

⁵ EUT L 394 af 30.12.2006, s. 10, Europa-Parlamentets og Rådets henstilling om nøglekompetencer for livslang læring.

⁶ KOM(2010) 245 "En digital dagsorden for Europa"

ekspertgruppen om nye kvalifikationer til nye job⁷ indeholder en række henstillinger til begge dele af erhvervsuddannelsessystemerne.

Formålet med erhvervsuddannelserne er desuden at takle de store samfundsmæssige udfordringer, navnlig for at fremme social integration. Det har afgørende betydning, at alle i den arbejdsdygtige alder får lige adgang til uddannelsesmulighederne og derved mulighed for at deltage i det økonomiske og sociale liv.

En grønnere økonomi giver nye job, som kræver nye færdigheder. Erhvervsuddannelsessystemerne bør tilpasses for at sikre, at arbejdsstyrken kan tilpasse sine færdigheder til arbejdsmarkedsbehovene i en miljømæssigt bæredygtig økonomi baseret på kompetencebaserede uddannelseskoncepter.

Erhvervsuddannelse i Europa omfatter forskellige nationale systemer, som enkeltvis er forankret i specifikke økonomiske og sociale miljøer. Den erhvervsrettede grunduddannelse er normalt en del af uddannelsen på det højere sekundærtrin⁸, men omfatter også videregående uddannelser (kaldet "Fachhochschulen", "universiteter for anvendte videnskaber" eller "erhvervsskoler" i mange lande)⁹. Erhvervsrettet efteruddannelse omfatter en række erhvervsorienterede uddannelser fra forskellige uddannelsesudbydere. Den erhvervsrettede grunduddannelse finder sted inden for en relativt reguleret ramme, mens der ofte ikke er bestemmelser for erhvervsrettet efteruddannelse. Begge systemer står dog over for en række udfordringer og har brug for modernisering.

Det fastsættes i artikel 166 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, at *"Unionen iværksætter en erhvervsuddannelsespolitik, der støtter og supplerer medlemsstaternes aktioner..."*. Københavnsprocessen¹⁰, der blev lanceret i 2002, har ydet støtte til medlemsstaterne i forbindelse med moderniseringen af erhvervsuddannelsessystemerne. Processen har styrket udviklingen af tilgangen med læringsresultater, det livslange læringsperspektiv og har støttet udviklingen af fælles referenceværktøjer (Europass, den europæiske referenceramme for kvalifikationer - EQF, et europæisk meritoverførselssystem for erhvervsuddannelse – ECVET og den europæiske referenceramme for kvalitetssikring for erhvervsuddannelser – EQAVET).

EU's ministre med ansvar for erhvervsuddannelse, de europæiske arbejdsmarkedsparter og Europa-Kommissionen vil revidere prioriteterne i henhold til Københavnsprocessen i december 2010. Formålet med denne meddelelse er derfor at fremlægge en fremtidsvision for erhvervsuddannelsesområdet. Den bygger på og bidrager til Europa 2020-strategien og strategirammen for det europæiske samarbejde på uddannelsesområdet frem til 2020¹¹. I meddelelsen tages også højde for EU's nye sociale dagsorden¹² og EU-strategien for unge¹³.

⁷ KOM(2008) 868 og rapporten fra ekspertgruppen om nye kvalifikationer til nye job (2010).

⁸ Andelen af studerende på de erhvervsfaglige uddannelser på sekundært niveau (ISCED-niveau 3) i EU udgjorde gennemsnitligt 51,5 %, mens der var betydelige variationer landene imellem fra 13 % i Cypern til 77 % i Østrig.

⁹ I henhold til Kommissionens undersøgelse om erhvervsuddannelsesforløb i hele EU deltager ca. 13 % af de studerende i videregående erhvervsuddannelser, og ca. 10 % af den erhvervsaktive befolkning har en postgymnasial ikke-videregående uddannelse.

¹⁰ http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc1143_en.htm

¹¹ EUT C 119/2 af 28.5.2009.

¹² KOM(2008) 412.

¹³ KOM(2009) 200.

2. ET NYT AFSÆT FOR ERHVERVSUDDANNELSE

Erhvervsuddannelsessystemet i Europa skal frem til 2020 bidrage til både høj kvalitet og lige muligheder i EU's systemer for livslang læring og hermed til Europa 2020-målene om intelligent og inklusiv vækst ved:

- at gøre de erhvervsrettede grunduddannelser til et attraktivt uddannelses tilbud med stor relevans for behovene på arbejdsmarkedet og med nye overgange til de videregående uddannelser*
- at lette adgangen til erhvervsrettet efteruddannelse for personer i forskellige livssituationer og således fremme udviklingen af kompetencer og karriereskift*
- at tilbyde fleksible systemer baseret på anerkendelse af læringsresultater, herunder eksamensbeviser, som støtter individuelle læringsforløb*
- at sørge for passende støtte til ugunstigt stillede grupper*
- at sikre mobilitet over grænserne som en integreret del af erhvervsuddannelsesmetoderne.*

I dette kapitel beskrives de centrale elementer, som skal tages op i forbindelse med relanceringen af Københavnsprocessen. Her tages udgangspunkt i de fire prioriteter i strategirammen for europæisk samarbejde på uddannelsesområdet frem til 2020 – livslang læring og mobilitet, kvalitet og effektivitet, lige muligheder og aktivt medborgerskab samt innovation, kreativitet og iværksætterkultur. Det omfatter ligeledes et aspekt af internationalt samarbejde på erhvervsuddannelsesområdet.

2.1. Erhvervsuddannelse - en central rolle for livslang læring og mobilitet

Eftersom strukturen i den europæiske befolkning forandrer sig, og der hyppigere sker skift midt i karriereforløbet, øges behovet for konstant opgradering af kvalifikationer og hermed den relative betydning af erhvervsrettet efteruddannelse. Derfor må adgangen til uddannelsesmuligheder på forskellige niveauer maksimeres. Dette kan kræve betydelige ændringer af, hvordan, hvornår og af hvem erhvervsuddannelserne organiseres, formidles og finansieres.

Fleksibel adgang til uddannelse og kvalifikationer

Der er tilsyneladende behov for større fleksibilitet i, hvordan læringsresultater opnås, hvordan de bedømmes, og hvordan de fører til kvalifikationer.

Arbejdsgivernes rolle i formidlingen af erhvervsrettet efteruddannelse øges, og eftersom der sker en stadig hurtigere udvikling, må de give deres ansatte mulighed for intensive uddannelsesforløb. De traditionelle udbydere af erhvervsrettet grunduddannelse såsom erhvervsskoler skal muligvis indføre fleksible "à la carte"-efter- og videreuddannelseskoncepter på erhvervsuddannelsesområdet for forskelligartede grupper af elever. Højere uddannelsesinstitutioner må formentlig åbne op for erhvervsrettet efteruddannelse og tilbyde kundeorienteret uddannelse, der er tilpasset arbejdstagernes og arbejdsgivernes behov, navnlig mikrovirksomheder og mindre virksomheder. Fleksibel adgang til uddannelse skal kombineres med en fleksibel arbejdstilrettelæggelse og

arbejdsmarkedsordninger. En særlig udfordring vil være at kombinere arbejde, læring og familieliv, således at kvinders deltagelse øges.

Validering af ikke-formel og uformel læring¹⁴ giver metoder til opkvalificering og reintegration af arbejdstagerne på arbejdsmarkedet. Valget af en resultatbaseret fremgangsmåde for erhvervskvalifikationer, som fremmes af EQF og ECVET, har afgørende betydning for at nå dette mål. Metoden skal indgå i alle dele af uddannelsessystemet.

Den generelle "opkvalificerings"-tendens har konsekvenser for forbindelsen mellem erhvervsuddannelserne og de videregående uddannelser. Som et bidrag til Europa 2020-strategiens hovedmålsætning om at øge andelen af personer, der har færdiggjort en videregående uddannelse, til 40 %, skal det sikres, at der reelt er åbne forbindelser mellem erhvervsuddannelserne og de videregående uddannelser, ligesom videregående erhvervsuddannelser skal have særlig støtte. Omfattende nationale referencerammer for kvalifikationer med reference til EQF vil medvirke til at øge permeabiliteten mellem erhvervsuddannelser og videregående uddannelser. Referencerammerne for kvalifikationer på højeste niveau bør omfatte begge sektorer med kraftig overensstemmelse mellem ECTS- og ECVET-systemerne.

Adgangen til livslang læring inden for både erhvervsrettet grunduddannelse og erhvervsrettet efteruddannelse skal kombineres med vejledning og rådgivning for at fremme overgangene fra uddannelse til beskæftigelse og mellem job. Vejledningen fra de offentlige arbejdsformidlinger skal foregå i nær tilknytning til den vejledning, der ydes af uddannelsessystemerne. Både unge og voksne skal sættes i stand til at klare overgangene ved at udvikle de kompetencer, der er nødvendige for karriereplanlægning¹⁵. Vejledningskonceptet skal ændres fra "erhvervsafprøvning" til "erhvervsoplevelse", så de unge kan få kendskab til forskellige fagområder og karrieremuligheder. Spørgsmålet om ligestilling mellem mænd og kvinder bør få særlig opmærksomhed, således at de unge anspores til at vælge erhverv, der ligger uden for de traditionelle kønsprofiler.

Strategi for erhvervsuddannelsesmobilitet

Der er tilsyneladende et presserende behov på erhvervsuddannelsesområdet for at styrke mobiliteten på tværs af grænserne i læringsøjemed, navnlig for lærlingene på de erhvervsrettede grunduddannelser. Mobilitet kan medvirke til at nedbryde sprogbarrierer og give større selvtillid, tilpasningsevne, ansvarsfølelse, beskæftigelsesegnethed og interkulturelle kompetencer. I Europa 2020-strategien og "Unge på vej"-initiativet fremhæves værdien af læringsmobilitet, og det foreslås, at fordelene heraf bør være til gavn for alle unge. I denne forbindelse bør nye innovative tilgange undersøges nærmere med henblik på at styrke mobiliteten inden for erhvervsuddannelse, navnlig for lærlinge.

Studie- og uddannelsesperioder i andre lande skal gøres til en almindelig del af erhvervsuddannelsesforløbet, både for studerende og fagfolk på erhvervsuddannelsesområdet. I denne sammenhæng har fremmedsprog i erhvervsuddannelsesprogrammerne en særlig betydning. Det skal sikres, at uddannelseserfaring fra udlandet anerkendes via anvendelse af ECVET-systemet. Når det gælder uddannelsesophold i virksomheder, består udfordringen i at få inddraget virksomhederne, almindeligvis SMV'er, i processen. På baggrund af resultaterne

¹⁴ De europæiske retningslinjer for validering af ikke-formel og uformel læring (Cedefop 2009) er et direkte resultat af Københavnsprocessen.

¹⁵ EUT C 319 af 13.12.2008, s. 4-7.

af pilotprojektet mobilitet for lærlinge bør der derfor oprettes passende strukturer til fremme af mobiliteten, som forvaltes af netværkene af interesserede erhvervsuddannelsesaktører. "Virtuel mobilitet" ved brug af ikt (e-læring) bør fremmes som et supplement til fysisk mobilitet. Som følge af de særlige udfordringer på erhvervsuddannelsesområdet bør det foreslåede benchmark for mobilitet, som er under udvikling inden for rammerne af den åbne koordinationsmetode for uddannelsesområdet, være baseret på et ambitiøst mål specifikt for erhvervsuddannelserne.

Moderniseringen af erhvervsuddannelsessystemerne for livslang læring og mobilitet kræver en omfattende inddragelse og forpligtelse af alle interesserede parter. Offentlige myndigheder på alle niveauer spiller forskellige, men vigtige roller. Arbejdsmarkedsparterne bør opfordres til tage del i tilrettelæggelsen, formidlingen og finansieringen af uddannelser, men bør også spille en aktiv rolle, når det gælder om at fremme og lette mobiliteten. Enkeltpersoner skal motiveres til at deltage i mobilitet og livslang læring gennem effektive og bæredygtige finansieringsværktøjer og -ordninger (f.eks. uddannelseschecks, individuelle læringskonti, uddannelsesfonde m.m.).

Nøgleaktionerne på erhvervsuddannelsesområdet til støtte for livslang læring og mobilitet bør koncentreres om:

- fleksible "a la carte"-koncepter for at øge adgangen til erhvervsrettet efteruddannelse udbudt af arbejdsgivere, klassiske uddannelsesinstitutioner og højere uddannelsesinstitutioner kombineret med passende økonomiske incitamenter*
- lettere overgange fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse og udvikling af videregående erhvervsuddannelsesprogrammer*
- omfattende validering af ikke-formel og uformel læring*
- integrerede vejlednings- og rådgivningstjenester, der skal lette overgange og uddannelses- og karrierevalg*
- systematisk anvendelse, inden 2020, af EQF, ECVET og Europass med det formål at sikre større gennemsigtighed i kvalifikationer og mulighed for overførsel af læringsresultater*
- tværnationale mobilitetsstrategier for udbydere af erhvervsuddannelse, som fremmes ved passende mobilitetsfremmende strukturer.*

2.2. Flere attraktive og kompetente erhvervsuddannelser via kvalitet og effektivitet

Hvorvidt erhvervsuddannelserne er attraktive og kompetente, afhænger af flere faktorer. For den enkelte afhænger tiltrækningskraften af de kort- og langsigtede resultater, dvs. let overgang fra skole til beskæftigelse, efterspørgslen efter visse erhverv¹⁶, lønniveauer og karrieremuligheder. Generelt set afhænger erhvervsuddannelsernes tiltrækningskraft af deres kvalitet og effektivitet, høje standarder for lærere og instruktører, relevans for arbejdsmarkedets behovene og de adgangsveje, de giver til yderligere uddannelse uden blindgyder, inklusive på universitetsniveau.

¹⁶ Ifølge Manpowers analyse "Hot jobs 2009" er den nuværende mangel på kvalifikationer hovedsageligt begrænset til de traditionelle håndværksfag (tømrere, svejsere, blikkenslagere).

Anvendelse af kvalitetssikring i erhvervsuddannelse

Betydningen af kvalitetssikring er generelt anerkendt, men gennemførelsen af en kvalitetssikringspolitik og en "kvalitetskultur" inden for erhvervsuddannelse synes endnu ikke at være en realitet. I den nyligt vedtagne europæiske referenceramme for kvalitetssikring (EQAVET) beskrives dagsordenen for **kvalitet** inden for både erhvervsrettet grunduddannelse og erhvervsrettet efteruddannelse. Den øger gennemsigtigheden og medvirker til at opbygge gensidig tillid mellem de nationale erhvervsuddannelsessystemer. På europæisk plan sikres samarbejdet mellem de nationale referencepunkter for kvalitetssikring (QANRP) gennem EQAVET-netværket. På nationalt plan er der behov for ordninger med henblik på at opstille rammer for kvalitetssikring, herunder støtteaktiviteter for uddannelsesudbydere, således at gennemførelsen og inddragelsen sikres på alle niveauer.

Nye roller til lærere og instruktører

Lærere og instruktører spiller en afgørende rolle for moderniseringen af erhvervsuddannelserne, idet der lægges særlig vægt på, hvordan de rekrutteres samt deres faglige udvikling og status i samfundet. Fremtiden er som angivet karakteriseret ved forandring, og både lærere og instruktører inden for erhvervsuddannelse¹⁷ står over for nye udfordringer, som omfatter ny pædagogik, udformning af læseplaner, kvalitetssikring, forvaltning og administrative opgaver.

Der er sammenfald mellem de roller, lærere og instruktører har. En instruktør i et arbejdsbaseret miljø har brug for større pædagogisk kompetence og spiller både en støtte- og vejlederrolle, mens læreren på samme måde som instruktøren skal have et godt kendskab til arbejdsmetoder. Dette sammenfald bør afspejles i strategierne for ansættelse og fortsat udvikling af kvalifikationer og kompetencer, hvilket skal valideres og fremgå af deres karrierestatus.

Faglig dygtighed kombineret med veludviklede nøglekompetencer

Fokuseringen på nøglekompetencer er blevet en hastende prioritet, også inden for erhvervsuddannelse¹⁸. Nøglekompetencer er udgangspunktet for livslang læring og succes i de enkeltes karrierer og professioner. Udviklingen af nøglekompetencer skal række ud over den obligatoriske undervisning inden for både erhvervsrettet grunduddannelse og erhvervsrettet efteruddannelse. Samtidig betyder de hurtige teknologiske forandringer, at de "hårde" faglige/erhvervsfaglige kvalifikationer konstant må forbedres¹⁹. Udfordringen består i at opnå den bedst mulige kombination af erhvervsfaglige kvalifikationer og nøglekompetencer - begge af høj standard.

For at planlægningen af erhvervsuddannelserne skal kunne tilpasses behovene på arbejdsmarkedet bedst muligt, bør anvendelsen af forskellige former for arbejdsbaseret læring styrkes. Forskningen viser, at arbejdsbaseret læring ofte øger beskæftigelsesmulighederne i starten af arbejdslivet. Arbejdsbaseret læring fremmer også udviklingen af princippet om læringsresultater inden for erhvervsuddannelse med et skift hen imod kompetencebaseret

¹⁷ Cedefop, den finske undervisningsstyrelse (2009): Kompetenceramme for erhvervsuddannelsesfagene.

¹⁸ Rådets konklusioner af 11. maj 2010 om kompetencer til støtte for livslang læring og initiativet "nye kvalifikationer til nye job" - EUT C 135 af 26.5.2010, s. 8–11.

¹⁹ EU hævdes af mangel på it-kvalificeret arbejdskraft: vi risikerer at stå med op til 700 000 ledige it-stillinger i 2015 – kapitel 2.6 KOM(2010) 245 "En digital dagsorden for Europa"

læring, kompetencebaserede kvalifikationer og vurderinger (dokumentation af kvalifikationer). Derfor bør arbejdsgiverne opfordres til at tilbyde så mange lærlinge- og praktikantophold som muligt.

Effektivitet og arbejdsmarkedsrelevans gennem partnerskaber

Som fremhævet i Europa 2020-strategien er partnerskaber mellem erhvervsuddannelsesaktører og navnlig inddragelse af arbejdsmarkedsparterne i udformningen, tilrettelæggelsen, leveringen og finansieringen af erhvervsuddannelserne en forudsætning for at opnå **effektivitet** og relevans i forhold til arbejdsmarkedets behov. I mange lande udgøres disse partnerskaber af kvalifikationsråd²⁰, som deltager i overvågningen af arbejdsmarkedet, udviklingen af kvalifikationsprofiler, læseplaner, attestering m.m. Pilotprojektet for europæiske sektorråd vedrørende job og kvalifikationer, som forventes lanceret i 2011, skal sprede oplysninger og eksempler på god praksis vedrørende udviklingen på området²¹.

Erhvervsuddannelsernes arbejdsmarkedsrelevans kan styrkes gennem udvikling af langtidsplanlægningsværktøjer med henblik på at matche færdigheder og job²². På baggrund af denne matchning bør udbyderne af erhvervsuddannelse i samarbejde med de lokale arbejdsmarkedsrepræsentanter kunne tilpasse læseplanerne, således at der tages højde for overskud af og mangel på kvalifikationer, kvalifikationskløfter eller forældede kvalifikationer. Der er behov for forbedrede metoder til at gøre foregribelsesværktøjerne sammenhængende og sammenlignelige, herunder udvikling af et fælles system til klassificering af færdigheder, kompetencer og erhverv baseret på læringsresultater.

De vigtigste foranstaltninger til forbedring af kvaliteten og effektiviteten af erhvervsrettet grunduddannelse og erhvervsrettet efteruddannelse bør sigte mod:

- *at indføre kvalitetssikringssystemer på nationalt plan som anbefalet inden for rammerne af EQAVET*
- *at fastlægge en kompetenceramme for lærere og instruktører inden for erhvervsrettet grunduddannelse og efteruddannelse*
- *at forsyne arbejdsstyrken med arbejdsmarkedsrelevante erhvervsfærdigheder af høj kvalitet gennem øget anvendelse af forskellige former for arbejdsbaseret læring*
- *at styrke udviklingen af nøglekompetencer for at sikre de lærendes og arbejdstagernes tilpasningsevne og fleksibilitet*
- *at gøre erhvervsuddannelsesudbyderne mere lydhøre over for de stadig nye behov på arbejdsmarkedet baseret på langtidsplanlægningsværktøjer i samarbejde med arbejdsmarkedets parter og de offentlige arbejdsformidlingskontorer.*

²⁰ Kommissionens undersøgelse af sektorråd vedrørende beskæftigelse og kvalifikationer på EU-niveau.

²¹ For at tage højde for SMV'ernes behov gennemfører Kommissionen en undersøgelse af mikro- og håndværksvirksomhedernes fremtidige færdighedsbehov frem til 2020.

²² Rapport fra ekspertgruppen om nye kvalifikationer til nye job (2010).

2.3. Lige muligheder og aktivt medborgerskab

Uddannelse spiller en betydelig rolle, når det gælder om at fremme lige muligheder for alle, social integration og aktivt medborgerskab. Social udstødelse af lavt uddannede, studerende med indvandrerbaggrund, ledige og personer med særlige uddannelsesmæssige behov er ofte resultatet af flere faktorer såsom beskedne formelle kvalifikationer og mangel på grundlæggende færdigheder og tværfaglige kompetencer. Uddannelse har en fremtrædende stilling, når det gælder om at modvirke social udstødelse, og erhvervsuddannelsessystemerne spiller her en særlig vigtig rolle²³.

Integrerende erhvervsuddannelse til fordel for inklusiv vækst

En mindskelse af frafaldsprocenten til 10 % inden for både almen uddannelse og erhvervsuddannelse er en af hovedmålsætningerne i Europa 2020-strategien. Det fremgår af eksemplerne fra en række lande, hvor der udbydes uddannelse af høj kvalitet, herunder lærlingeordninger, at erhvervsuddannelserne kan give de elever, der forlader skolen for tidligt, mulighed for at vende tilbage til skolebænken. Anvendelsen af arbejdsbaseret læring uden for klasseværelset med tætte forbindelser til det lokale arbejdsmarked samt integrering af ikke-formel og uformel læring kan være et interessant alternativ for lærende, som er mindre bogligt orienterede.

Det er vigtigt, at erhvervsuddannelserne er tilpasset elevernes individuelle behov, således at integrationen øges. Uddannelsestilbuddene skal være mere fleksible og modulopbyggede med mulighed for individualiserede uddannelsesforløb. Disse tilgange er mere effektive, når undervisningen er en del af den almindelige erhvervsuddannelse og ikke er struktureret som specifikke kurser for målgrupper. Integreringen af visse grupper, f.eks. handicappede eller personer med indvandrerbaggrund, kan imidlertid kræve ekstra støtte, såsom validering af ikke-formel og uformel læring og specifikke sprogkurser for migranter.

Jo mere erhvervsuddannelsen integreres fuldt ud i det generelle uddannelsessystem, jo større bliver dens rolle for sikring af social retfærdighed. Ved at udvikle kvalitetsniveauet i erhvervsuddannelserne og åbne nye veje fra erhvervsuddannelserne til de videregående uddannelser og samtidig styrke de tertiære erhvervsuddannelsesprogrammer kan forhåbningerne hos de erhvervsuddannelsesstuderende øges og vejen banes for opadgående social mobilitet.

Alt dette skal understøttes af tilgængelige og målrettede vejledningstjenester, som i de vigtigste overgangssituationer kan yde ekstra støtte til studerende med risiko for dårlige resultater. Derudover er der behov for en konstant overvågning af beskæftigelsestallene for lærende inden for erhvervsuddannelse, navnlig dem, der tilhører risikogrupperne, herunder data vedrørende de lærendes socioøkonomiske profil og frafaldsprocenten inden for erhvervsuddannelse²⁴.

Jo mere erhvervsuddannelsessystemet rækker ud over det rent arbejdsmarkedsmæssige aspekt, jo mere vil det fremme lige muligheder. Erhvervsuddannelse kan understøtte både udviklingen af menneskers professionelle og sociale identitet og følelsen af at tilhøre praksisfællesskaber. Dette bidrager til social kapital, tillid og integration i samfundet.

²³ Rådets konklusioner af 11. maj 2010 om den sociale dimension af uddannelse - EUT C 135 af 26.5.2010, s. 2–7.

²⁴ Som beskrevet i indikator 5 og 6 i EQAVET-anbefalingen.

Nøglekompetencer til fremme af et aktivt medborgerskab kan udvikles gennem læseplaner, deltagelsesbaserede arbejdsmetoder, gennem deltagelse fra de lærendes side i beslutningstagningen og gennem partnerskaber mellem udbydere af erhvervsuddannelse, lokalsamfund og civilsamfundets organisationer.

Erhvervsrettet grunduddannelse kan i betydelig grad bidrage til at modvirke frafald, forbedre ligheden på uddannelsesområdet og fremme opadgående social mobilitet for udsatte grupper ved:

- *at levere uddannelse præget af høj kvalitet med fokus på arbejdsbaseret læring, som er tilpasset individuelle behov*
- *at sørge for overgangsmuligheder for risikogrupperne fra erhvervsuddannelse til videregående uddannelse*
- *at anvende et passende "sporingssystem" til overvågning af beskæftigelsesfrekvensen for erhvervsuddannelsesstuderende, navnlig dem, der tilhører risikogrupperne.*

Erhvervsrettet efteruddannelse giver særdeles gode muligheder for at øge risikogruppernes deltagelse på arbejdsmarkedet ved hjælp af:

- *fleksible og modulopbyggede, individuelle læringsforløb*
- *arbejdsbaseret læring med fokus på erhvervelse af nøglekompetencer*
- *vejledningstjenester og validering af tidligere læring, navnlig for migranter med henblik på at fremme deres integration i samfundet.*

Med henblik på udvikling af nøglekompetencer for et aktivt medborgerskab:

- *partnerskaber mellem erhvervsuddannelsesudbydere, lokalsamfund, civilsamfundsorganisationer, forældre og elever bør styrkes.*

2.4. Innovation, kreativitet og iværksætterkultur

Som fremhævet i Europa 2020-strategien bør uddannelsessystemerne koncentrere deres læseplaner om kreativitet, innovation og iværksætterkultur. For at opfylde deres rolle skal de erhvervsmæssige uddannelser afspejle ændringerne i økonomien og samfundet.

Der er behov for en vision om at skabe **kreativitet og innovation** med fokus på enkeltpersoner inden for moderniserede erhvervsuddannelsessystemer af høj kvalitet. Erhvervsuddannelsesudbydere bør i samarbejde med myndigheder og virksomheder fremme kreativitet og en innovationsbefordrende ramme, der opmuntrer til risikovillighed og eksperimenter.

Erhvervsuddannelsesudbydere bør anvende erfaringsbaseret læring og udsætte de studerende for ikke-rutinemæssigt arbejde og atypiske situationer. Der er tilsyneladende behov for at fremme aktiv læring inden for både arbejds- og skolebaseret erhvervsuddannelse og give de enkelte muligheden for at styre og udvikle deres egen uddannelse, også gennem anvendelse af innovative, kreative og skræddersyede ikt-værktøjer, herunder e-læring, med henblik på at forbedre adgangen til og fleksibiliteten i uddannelsen.

Samtidig bør **iværksætteruddannelse** i betydningen evne til at tage initiativ, føre idéer ud i livet, kreativitet og selvtillid fremmes og gøres tilgængelig for alle erhvervsuddannelsesstuderende på tværs af samtlige læseplaner og studieområder²⁵. Den bør opbygge bevidsthed om muligheden for blive selvstændig erhvervsdrivende og undervise de studerende i, hvordan de starter egen virksomhed. Iværksætterkultur skal være en almindelig del af kompetencerammen for lærere og instruktører. På europæisk plan bør forskellige initiativer støttes og videreudvikles, såsom oprettelse af netværk, pilotprojektet Erasmus for unge iværksættere, udveksling af undervisere og iværksættere for at fremme iværksætterkulturen samt god praksis inden for iværksætteruddannelse.

Erhvervsuddannelse kan fremme de lærendes kreativitet, innovation og iværksætterkultur ved:

- *at formidle erfaringsbaseret og aktiv læring med henblik på at fremme tilegnelse af e-færdigheder, risikovillighed, initiativ, nysgerrighed, selvmotivation og en kritisk tænkemåde hos de enkelte*
- *at inddrage iværksætterkultur i kompetencerammen for erhvervsuddannelsesundervisere.*

2.5. Internationalt samarbejde inden for erhvervsuddannelse

EU's erhvervsuddannelsespolitik bør gøres til genstand for en yderligere politisk dialog og gensidig læring inden for det internationale samfund, herunder både tredjelande og de berørte internationale organisationer.

Der kunne iværksættes et struktureret samarbejde med nabolandene, som også skulle omfatte udvidelseslandene, med støtte fra ETF, hvis deltagelse har tilført en merværdi gennem støtte til udviklingen af læseplaner og undervisningsmetoder af kvalitet i disse lande. De fælles europæiske referenceværktøjer og de politiske tilgange er vigtige referencer for moderniseringen af erhvervsuddannelsessystemerne i partnerlandene samt i tiltrædelseslandene. Dette samarbejde kan bidrage til transnationalt samarbejde, regional udvikling, en forbedret forvaltning af lovlig mobilitet og bekæmpelse af ulovlig migration.

Samarbejdet med OECD, UNESCO (navnlig med UNEVOC) og ILO kan fremmes yderligere inden for forskningsaktiviteter og evidensbaseret politikudformning på erhvervsuddannelsesområdet (samarbejde om PIAAC).

3. EN NY DAGSORDEN FOR EUROPÆISK SAMARBEJDE OM ERHVERVSUDDANNELSE

Relanceringen af det europæiske erhvervsuddannelsessamarbejde i slutningen af 2010 bør være resultatet af et snævert samarbejde mellem medlemsstaterne, Kommissionen og arbejdsmarkedets parter. Det bør omfatte en fastlæggelse af prioriterede områder for de næste 10 år med mere kortsigtede mål, som skal gennemgås regelmæssigt af de berørte parter. Denne meddelelse er Kommissionens bidrag til EU's moderniseringsdagsorden for erhvervsuddannelser i EU og indeholder politiske løsninger til støtte for Europa 2020-strategien.

Det europæiske erhvervsuddannelsessamarbejde har hidtil været en succes, navnlig gennem indførelse af en række fælles EU-værktøjer med henblik på at øge gennemsigtigheden og

²⁵

Rapport fra ekspertgruppen om iværksætterkultur inden for erhvervsuddannelse (2009).

muligheden for overførsel af kvalifikationer. Dagsordenen for Europa 2020 kræver dog, at der sættes skub i reformen af erhvervsuddannelsessystemerne. Kommissionen opfordrer derfor EU's ministre for erhvervsuddannelse og de europæiske arbejdsmarkedsparter til:

- at vedtage en ambitiøs dagsorden for modernisering af erhvervsuddannelserne
- at definere konkrete output for det kommende tiår
- at udvise stor vilje til at gennemføre dette som led i de nationale Europa 2020-reformprogrammer.

Inden for det kommende tiår skal planerne føres ud i virkeligheden, først og fremmest med en hastig implementering af EU's fælles referenceværktøjer såsom EQF, ECVET, Europass og EQAVET. Medlemsstaterne har den primære rolle i partnerskab med arbejdsmarkedets parter og med deltagelse af de regionale og lokale myndigheder, udbydere af erhvervsuddannelse, lærere og instruktører samt lærende på alle niveauer. På europæisk plan vil de eksisterende platforme såsom generaldirektørerne for erhvervsuddannelse (DGVET), Det Rådgivende Udvalg for Erhvervsuddannelse (ACVT) og relevante EU-programmer blive anvendt til støtte for udformningen og gennemførelsen af de aftalte foranstaltninger. Derudover bør arbejdsmarkedsparterne på europæisk plan, som der blev opfordret til i Europa 2020-strategien, udvikle deres egne initiativer for at forbedre erhvervsuddannelsernes tiltrækningskraft.

EU-instrumenterne spiller en afgørende rolle, når det gælder om at støtte både moderniseringsdagsordenen og mobiliteten på erhvervsuddannelsesområdet. I de 15 år, Leonardo da Vinci-programmet har eksisteret, har det ydet støtte til over 600 000 uddannelsesophold for unge, 110 000 udvekslinger af erhvervsuddannelseslærere og -undervisere og 2 000 nyskabende projekter. Det yder også betydelig støtte til implementeringen af gennemslagskraftsfremmende værktøjer. Leonardo da Vinci-programmet bør også fremover kraftigt støtte tilgængeligheden, mobiliteten og innovationen på erhvervsuddannelsesområdet inden for rammerne af programmet for livslang læring. Der bør ligeledes gøres optimal brug af strukturfondene for at støtte moderniseringen af erhvervsuddannelsessystemerne og navnlig enkeltpersoners deltagelse i erhvervsrettet efteruddannelse.

Forvaltningen af den fornyede Københavnsproces skal være i overensstemmelse med rammerne for den åbne koordineringsmetode for uddannelse og være forbundet med Europa 2020-strategien, samtidig med at der tages hensyn til Den Europæiske Unions profil som en global aktør. Udformningen af videnbaseret politik vil fortsat blive understøttet gennem forsknings-, ekspert- og analysearbejde udført af Cedefop og ETF samt statistisk dokumentation fra Eurostat.